بەربەرییەتی نادیار و کاراکتەری فەناکراو

دیار عەزیز شەریف

مادام مرۆڤ بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتییە کەواتە ژیانی لە ناو تۆڕێکی ئاڵۆزی پێوەندییە کۆمەڵایەتییە جۆربەجۆرەکاندا بەسەردەبات، تەنانەت پێوەندییە سیاسی و ئابووری و رۆشنبیرییەکانیشی بە جۆرێک لە جۆرەکان رەهەندێکی کۆمەڵایەتییان هەیە. لەم بارەیەوە پشت دەبەستین بەو بۆچوونەی دۆرکهایم کە دنیا بینی مرۆڤ بۆ جیهان و دەوروبەر وەک دەرەنجامێک لە دەرەنجامەکانی پێوەندییە کۆمەڵایەتییەکان دادەنێت (١). کاتێک لە پێوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی نێو دنیای کوردی رادەمێنین، ئەوەمان بە خەیاڵدا دێت کە لەبەرچی لەم کۆمەڵگایە پێوەندییەکانی نێوان ئینسانەکان لە بنەڕەتەوە پێوەندییەکی تەندروست نین، بەڵکو تاکە کەسەکانی لەسەر بنەمای زاڵبوون و ملکەچبوون بەیەکترییەوە گرێداوە. لەبەر ئەوە پانتاییەکی کۆمەڵایەتی دێننە ئاراوە کە هەمیشە خاوەنی چەندین نەخۆشی کۆمەڵایەتی درێژخایەنە.

دەکرێ لە سایەی دیاردەکانی مێینە لە لایەک و جۆری بیرکردنەوەی کۆمەڵایەتی لە بەرامبەریان لە لایەکی تر راستی ئەو دۆخە کۆمەڵایەتی و دەروونییە درک پێبکەین کە رەگەزی مێینە لە کۆمەڵگای کوردی گیرۆدەی بووەو بەدەستییەوە دەناڵێنێ، ئەمەش ئەو روانینە کۆمەڵگەراییە ئاشکرا دەکات کە وشیاری ئەوەی نییە ئافرەت وەک مرۆڤێکی سەربەخۆو خاوەن ویست و تواناو خەون ببینێت، لەبەرئەوە لە رووی ناویشەوە ئافرەت رەش دەکاتەوەو بە منداڵ ناوی دەبات. زۆربەی پیاوان لایان شەرمە لەبەردەم پیاوی دیکە ناوی ژنەکەی خۆیان بێنن، بەڵکو لە جێیدا هەڵدەستن بە کردەی رەشکردنەوەی ئەو

ئینســـانە لە ســـایەی زمـــانەوە ئەویش دەڵێن(منداڵ) بەتایبەتی لە گەڕەکە میللییەکان ئەم خووە زۆر باوە، یان کـۆی ئەو شـوێنانەی کـە لە ڕووی بونیـادییـەوە بەها و عـەقـڵـیـیـەتی خـێـڵـەکی بەسـەر خـەیاڵ و بیـرکـردنەوەی ئینسـانەکـاندا زاڵە. ئەمـــەش هەوڵـێکی زۆر ســادەو سەرەتای عـەقـڵـیـەتی پیاوسالارییە بۆ بچووککردنەوەی ئافرەت. بە پێچەوانەوە ئەو پیاوەی ڕێزی ژنەکەی خۆی بگرێت و لەکــاری ڕۆژانەدا پرس و ڕای پێـــبکات و یارمـەتی بدات و دەست لە نەریتی فـشـارخـسـتنە سەر ئافرەت هەڵبگرێت، واتە بەگشتی جۆرێک لە ئازادی پێ ڕەوا ببینێت ئەوا یەکسەر لەلایەن کۆمەڵگا بەگشتی و پیـاوان بەتایبـەتی ڕووبەڕووی چەندین تانەو تەشـەری نارێک دەبێــتـەوە، لەوانە (فـلان کـەس لە ژنی خـۆی دەترسێت!) یان (ئۆمـەرە) بەکـارهێنانی زاراوەی ئۆمـەر بەم دواییە لە ناو خەڵک زۆر دەبیستریت و بەو پیاوانە دەگـوترێت کـە ڕێز لە ژنەکـانی خـۆیان دەگـرن و وەک «پیـاوی کـوردی» مـامـەڵە لەگـەڵ ژندا ناکـەن! دیارە دەستەواژەی پیـاوی کوردی هەڵگری ماناگـەلێکی پیـاو سالارییـە کـە لە ڕاسـتیـدا ڕەمـزێکی سۆسـیـۆلۆژییـە بۆ ناسینەوەی بونیادی کۆمەڵگای کوردی، وەک یەکێک لە کۆمەڵگا پاتریارکەکانی ڕۆژهەڵات کە پیاوسالاری دەباتە ناو هەموو بوارەکانی ژیانی خۆیەوە. کەواتە بەکاربردنی زاراوەی ئۆمەر ئەو مانا کۆمەڵایەتییە دەگەیەنێت کە چۆن هەندێک پیاو بە گوێگرتن لە ڕاوو پێشنیازەکانی ژن لە بارەی ژیانی هاوسەرێتی خۆیان و یارمەتیدانیان بەکردار لە شان و شکۆو هەیبەتی پیاوێتی خۆیان کەم دەکەنەوەو ئافرەت دێننە پێشەوە. ئەم دیاردەیە لە کۆمەڵگای کوردی بەشـتـێکی نەشـیـاو و شـەرمـێکی گـەورە دادەنرێت. زهنیـەتی نەوەکانی نێـو دنیای کوردی پڕیەتی لە نموونەو هاوشێوەی ئەو پەندە کوردییەی کە پێی وایە ژنی شەرمن شارێک دێنێ و پیـاوی شـەرمنیش شـانەیەک ناهێنێت. دیارە شەرم بە مانا کۆمەڵایەتییەکەی دەمانباتەوە سەر نەریتی بێـدەنگی کـە لە ناو ئێـمـەدا نەریتـێکە زیاتر پەیوەسـتە بە ڕەگەزی مێـینە، ئەو کولتـوورە وای کردووە کچێکی ئەکتیڤ لە منالێیەوە ناوی شـورتە و جەردەی لێبنرێت.

لە کاتێکدا نەشیـاو لەم لایەنەوە ئەو ڕوانینە چەوتەیە کە پیاوی کوردی بەرامبەر ئافرەت هەیەتی کە زۆرجاران بە زمـانـێکی توندو زبر مـامـەڵەی لە تەکدا دەکـات، ئەو ئافـرەتە وەک وەسـیلەیەک دەبینێت کـە خۆی چۆنی بوێت ئاوا بەکاری بێنێت، لە ساتێک وەک پانتاییەکی تاک و تەنهـای سـێکس تەمـاشـای بکات، دیارە لەم ڕووەوەش قسەگەلێکی زۆرباو لەنێو دنیای پیاوسالارەکاندا هەیە، تەفسیری سەیر سەیر لەسەر مارەکردنێکی تاقانەی نێوان ئافرەت و سێکس هەیە کە هەم سێکس ناشیرین دەکات، هەم ئافـرەتیش لە کـۆی توانا مـرۆڤـایەتییـەکـانی خـۆی دادەمـاڵێت. لە ساتێکی تریش بۆ هەتا هەتایە بە دایک و بەخێوکەری منداڵی دەبینێت. هەروەها بەکاربردنی کچ لە بەرامبەر خوێن لە سوڵحی عەشایەریدا- وەک ڕێگە چارەیەکی باوی کـۆمـەڵایەتی بۆ کـۆتایی پێـهـێنان بە دوژمنداری نێـوان دوو خـێــزان یان زیاتر- ئاشکرایە مێژووی کۆمەڵگای کوردی لەم لایەنەوە زۆر دەوڵەمەندە لە بە خەسارданی ژیان و چارەنووسی ئینسانەکانی، بۆیە سنوورەکـانی بیـرکـردنەوەو جـووڵانەوەی ئافـرەت لەم جوگرافـیـا بەشـەریەدا زۆر تەسک و بچووک بۆتەوە. لە ڕاستیدا هۆکاری سەرەکی ئەو پێوەندییە ناتەندروستەی نێوان پیاوو ژن یان فراوانتر لێی بدوێین نێوان ڕەگەزی نێـرو مێ بۆ زاڵبـوونی بەهای خـێـڵـەکی بەسـەر بەهای مـەدەنی لەنێـو کـۆمـەڵگای کوردی دەگـەڕێتـەوە. ئەو دوو چەمکە سۆسیۆلۆژییەی کۆمەڵناسی عیراقی دکتۆر عەلی وەردی کۆمەڵگا پێشکەوتوو و دواکەوتووەکانی پێ پۆلین دەکـات. بەڕای وەردی کـۆمـەڵگای عـیـراقی بە درێژایی مێژووی خۆی لەنێوان هەردوو بەهادا لە جوولەو ئەملاو ئەولادا بووە (٢)، واتە جـارێک کـۆمـەڵگا هەڵگری شوناسی خێڵەکی و بەدەوی بووە، لە زەمەن و قۆناغێکی تردا هەمـان کـۆمـەڵگا مـەدەنی خۆی نواندووە. بێگومـان بەر لە هاتنی ڕژێمی بەعس لە هەفتاکانی سەدەی بیستەم ئەم کـۆمـەڵگایە خـاوەنی چەندین دیاردەی مـۆدێرنی وەک چوونی پیـاو و ژن بەیەکـەوە بۆ هۆڵی شانۆو سینەمـاکـان بووە، کەچی لەگەڵ بە بەعسیکردنی کۆمەڵگای عیراقی دواجـار لەم وڵاتە مـرۆڤ تەنیـا خـاوەنی کـۆمـەڵگایەکی سەربازسالاری نییە، بەڵکو ئەوەی کە بۆ دەمێنێتەوەو بۆ ماوەیەکی درێژیش بە ناچاری لە ناویدا دەژیت بریتییە لە کولتـوورێکی شـێـواو کـە بە دڵنیـاییـەوە مـرۆڤی شـێـواوو نەوەی سەقەت و ناتەندروست بەرهەمدێنێت.. هاوڕێک لەگەڵ تێکدانی گوندەکان بەعس دێت پرۆسەی شێواندنی

کولتووری دەست پێدەکا، بەمەش زەمینەی کولتووری لەم کۆمەڵگایەدا بۆ سەرکەوتنی ئەو پرۆسەیە زۆر لەباروگونجاوە، چونکە کۆمەڵگا خۆی هەڵگری شوناسێکی نێرسالارییە. لە دوای تێکدانی گوندەکانی کوردستان بەعس توانی لادێییەکان لە ئۆردوگا زۆرەملێیەکان و شارەکاندا زیندانی بکات، لە هەمان کاتدا شارنشینەکانیشی لەناو کۆی بەها خێڵەکییەکانی گونددا زیندانی کرد... بەهەر حاڵ کاریگەری سیستمی بەعس لەسەر شێواندنی کولتووری باسێکی تری ئێمە دەبێت، بەڵام لە دەرفەتێکی تردا.

ئەو دیاردەو ڕەفتارە نامرۆڤانانەی لە مرۆدا ڕووبەڕووی ڕەگەزی مێینە دەبنەوە، بەتایبەتی لەشاردا:

– هۆیهاکردن لە کچ و ژنان لەناو بازاڕو شوێنە گشتییە قەرەباڵغەکاندا کە بۆ ماوەی چەند ساڵێکە چەندین جار لە شارێکی وەکو هەولێر ئەو ڕەفتارە مێگەلییە دڕندەئاسایە لەلایەن پیاو و نێرەکان بە گشتییەوە لە بەرامبەر کچ و ژناندا کراوە، بێئەوەی هەردوولا یەکتری بناسن یان خزم و کەسی یەکتر بن، ئەمەش گەورەترین مەترسیدارترین دەستدرێژیکردنێکە بۆ سەر خودی ئینسان، تراژیدیاکە لەو شوێنەشدا کۆتایی پێدێت کە کۆمەڵگاو دەسەڵات بەگشتی بێدەنگی لەو ڕووداوە مەرگبارێنە دەکەن.

واتە تاوانەکە بە دەستپێکردنی دەستدرێژییەکە دەست پێدەکات و بە بێدەنگبوون لێی تەواو دەبێت. لەبەر ئەوەی بنەبڕکردنی دیاردەیەکی وا قێزەون و نائەخلاقی ئەرکی یەکەمی حکومەت و ڕێکخراوە مەدەنییەکانە. لە مانگی ئابی ساڵی پاردا دوو حاڵەتی وا لە ناو بازاڕی شاری هەولێر ڕوویدا، بەڵام لە کۆتاییدا هیچ یەکێک لە بەشداربووەکانی ئەم ئاپۆرا نێرسالارییە تووشی لێپرسینەوەی یاسایی نەهاتن؟! باشە دەبێ چ هۆکارو پاڵنەرێکی کۆمەڵایەتی و دەروونی و سیاسی لە پشت دروستبوون و بەردەوامبوونی دیاردەی هۆیهاکردنی کچان دایە؟ ئەمەیان گەوهەری کێشەکەیە، دواتر کێن ئەو کەسانەی کە بە ئەجامدانی کارێکی وا دژە ئینسانی هەڵدەستن؟ بەشێوەیەکی گشتی کولتوورێکی مرۆیی خاوەنی دیاردەیەکی لەمجۆرە بێت لە ناوەوەڕا چ جۆرە وزەو هێزێکی لە خۆیدا هەڵگرتووە؟ ئایا بوونی دیاردەی هۆیهاکردن و تیزاب پێداکردن بەس نین بۆ ئەوەی ئەم کۆمەڵگایە بگەڕێننەوە قۆناغی بەربەرییەت، تەنانەت بەربەرییەتێکی مۆدێرن؟! لە مەوەش وێنەی فەزایەکی کۆمەڵایەتی نەخۆش بەدەردەکەوێت کە زەمینەیەکە بۆ سەرهەڵدانی دەیان دیاردەی وەحشیەتگرتووی لەم چەشنە کە هەوڵێکن بۆ بچووککردنەوەی مرۆڤ و داماڵینی لە ماهیەتە ئینسانییەکە، ئەوەی لەم دیاردانەش لەناو کۆمەڵگای ئێمەدا قوربانی پلە یەکە ڕەگەزی مێینەیە بەتایبەتی مێینە لە دوای قۆناغی باڵقبوونەوە کە بەلای کۆمەڵگا گەورەترین خەم و مەترسییە!

دەستلێدانی جەستەی ئافرەت، ئەم دیاردەیە لە مێژە لەناو کۆمەڵگای کوردیدا هەیە، کە کوڕ و پیاوان لە ناوەندی بازاڕو شوێنە گشتییە قەرەباڵغەکاندا دەست بۆ جەستەی ئافرەت دەبەن، وەک حەزێکی سێکسی و هەواڵێک بۆ ڕازیکردنی کچەکە یان ژنەکە تا پێوەندییەکی سێکسی لەگەڵ دروست بکات، ئەم ڕەفتارکردنەش دەرەنجامی چەپاندنی سێکسییە. د. عەلی وەردی ئەم دیاردە نەشیاوە بە دیاردەیەکی کۆنی ناو مێژووی ژیانی کۆمەڵایەتی کۆمەڵگای عێراقی دادەنێت (٣).

– تیرۆری ئافرەتان لەژێر ناوی کڕینەوەی شەرەف و نامووس کە دیاردەیەکی زۆر بڵاوە لە دنیای کوردیدا و پشت ئەستوورە بە هەردوو پاساوی ئایینی و کۆمەڵایەتی، تا ئێستا چارەسەرێکی بنەڕەتی بۆ ئەو شێتگرییە عەقڵییە دانەنراوەو هیچ جۆرە سزایەکی یاسایی و دادپەروەرانەی نییە بۆ لێپێچینەوەو دادگاییکردنی بکەرانی ئەو کارەساتە ئینسانییە متبووە، پێمەوایە کارەساتی متبووی لەم چەشنە زۆر خەتەرناکترە لە کارەساتی دیکە. دیارە هۆکارێکی کولتووری لە پشت بەمتبوونی ئەو کارەساتە دایە. کێشەی بنەڕەتی ئەو دیاردەیەو ئەوانی تریش کە لە قاڵبێکی مەرگدۆست و نێگەتیڤ لە بەرامبەر ئافرەت ئەنجامدەدرێت پەیوەستە بە سەرەتای ئەو دابەشکردنە کولتوورییەی کە لە دنیای کوردی پیاو بە «بکەر» و ژن بە «بەرکار» دادەنێت. ئەو دوو زاراوەیەش (بکەر- بەرکار) لە ڕووی زمانەوانییەوە یەکەمیان ئەو کەسە دەگرێتەوە کە بە ویستی خۆی لەکات و شوێنێکی دیاریکراودا کارێک ئەنجامدەدات و کاریگەری کارەکەش دەخاتە سەر کەسێک یان شتێک کە پێی دەوترێت «بەرکار» بەرکاریش ئەو کەسە یان شتەیە

کە لەلایەن ئەویتری بکەرەوە لە دەرەوەی ویستی خۆی لەکات و شوێنێکی دیاریکراودا کارێکی بەسەردا دەسەپێنرێت. کەواتە پێوەندییەکی جێگیر لەنێوان ئەو دوو بوونەوەرەدا هەیە کە یەکێکیان بۆ هەمیشە ئەویتر بۆ مەرامەکانی خۆی بەکاردەهێنێت، ئەمەش جگە لە داگیرکردنێکی خودی نەبێت هیچی تر نییە کە دەکرێ بە خاڵی دەسپێکی کارەساتە بچووک و مەزنەکانی ئینسانیەتی لە قەڵەم بدەین.

– خۆسووتاندنی ئافرەتان بڵاوترین و مەترسیدارترین دیاردەیە کە خەریکە لە ناوەوەڕا کۆمەڵگای کوردی وێران بکات، چونکە لە دوایی بە بەردبوونی کولتووری نێرسالاری لەناو ژیانی ئەم کۆمەڵگایە و قووڵبوونەوەی بۆناو کۆی پێوەندی و جووڵانەوەکانی ئینسانەکان، خۆسووتاندن دەبێتە تاکە ڕێگایەک بۆ دەرچوون لەم بەربەرییەتە کۆمەڵایەتییە کە ڕوخساری خۆی لەناو دەیان دەمامک و عەبای کولتووری شاردۆتەوە. لەبەر ئەوەی خۆسووتاندن جۆرێکە لە خۆکوشتن، بۆیە لێرەدا بۆ ناسینی خودی ئەم دیاردەیە هانا دەبەینە بەر تێزەکەی کۆمەڵناسی فەرەنسی ئەمیل دۆرکهایم (١٨٥٧-١٩١٧) کە لە کتێبی (خۆکوشتن)دا دەستنیشانی چوار ڕووکار دەکات لەناو ژینگەی کۆمەڵایەتی کەوا مرۆڤ بەرەو خۆکوشتن پەلکێش دەکەن، ئەمانیش: خودپەرستی، ناپێوەری، ورووژانئامێز، قەدەریی (٤). بەڕای ئەو سۆسیۆلۆژیستە جۆری یەکەمیان بەهۆی پچڕانی تاکەکەس لە پەیوەستگیری کۆمەڵایەتی، کە بە تاکگەرایی زیادەڕۆیی ناوی دەبات. هەرچی خۆکوشتنی ورووژانئامێزە ئەوا بەهۆی ئەو عەقڵییەتە دەستە جەمعییەیە کە بە توندی ژیانی تاکەکەس بە بەرامبەرەکەی دەبەستێتەوە، لە زۆرترین حاڵەتیشدا پەیوەستگیری نێوان هاوسەرەکان یان پێوەندی خۆشەویستی و سۆزداری نێوان کچ و کوڕێک، جا کاتێک کە ژنێک هەواڵی مردنی مێردەکەی پێدەگات لەبەر بوونی ئەو پێوەندییە بەهێزەی نێوانیان کە بە شێوەیەک لە شێوەکان ڕۆحی هەردووکیانی کردۆتە یەک ئەوا ژنەکە خۆی دەکوژێت. ئەو ناتوانێ بەرگەی ژیانێک لە دەرەوەی هاوسەرەکەی بگرێت، ئەم دیاردەیە لە کۆمەڵگە نەریتخوازو داخراوەکاندا بە ڕادەی جیاواز دەبینرێت، هیندۆسەکان ئەم خۆکوشتنە بەکارێکی بەرز دەنرخێنن. سەبارەت بە کۆمەڵگای کوردیش هەرچەندە ئەو دیاردەیە تا ڕادەیەک کەم بووە یان لەو ساڵانەی دوایی بەتەواوی بەرەو نەمان دەچێت، بەڵام بە دیوێکی تر ئافرەت خۆی لە دەست دەدات، ئەوکاتەی ژنێک مێردەکەی دەمرێت ئەوا لەوە بە دواوە ژیانی ئەویش بەشێوەیەک لە شێوەکان دووچاری بەمەرگ بارگاوی دەبێت، چونکە ئیدی کۆمەڵگا چاوەڕوانی ئەوەی لێ دەکات کە لەم ساتە بەدواوە بۆ هەتا هەتایە بێ هاوسەر بمێنێتەوە، یانیش ئەوەی لێ دەخوازێت کە لەلایەنی دەروونی و جەستەیی تەواو خۆی لە قاڵب بدات و بە جۆرێک لە جۆرەکان خۆی ئازار بدات و لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوەش ژیانێکی گۆشەگیرانە هەڵبژێرێت. ئەگەر دۆخی ژن لە پێش ئەو لێکترازانە خێزانی و هاوسەرگیرییە باش نەبێت ئەوا دوای ئەو ڕووداوە چاوەڕوانکراوەی ژیان بێگومان باری کۆمەڵایەتی ئەو ئینسانە زۆر بەرەو خراپتر دەچێت، بەهۆی زیادبوونی گوشاری کۆمەڵایەتی و سانسۆری کۆمەڵایەتی لەسەری لەڕێی ئەو پیاوانەی کە خزمی مێردەکەی جارانی بوونە، ئەوان خۆیان دەکەن بە حاکمی هەتا هەتایی ئەو ژنەو ژیانی تەواو کۆنترۆڵ دەکەن. ئەو ژنانەی کە ناوی بێوەژنیان بەسەردا دەبرێت لە زۆر لایەنەوە چاوی بەدگومانی خەڵکانی دەوروبەرو ناسیاوی خۆیان دەکەوێتە سەر، لەبەرئەوەی کۆمەڵگایەکی چەپێنراومان هەیە، بەتایبەتی لە ڕووی سێکسییەوە، بۆیە بوونی ئەو توێژە کۆمەڵایەتییە مێینەیە وەک سەرچاوەیەکی سەرەکی کاری سێکسی و بەدڕەوشتی و لەناوبردنی سەیر دەکرێت. ئەمەش کێشەو گرفتی دەروونی و کۆمەڵایەتی زۆر ئاڵۆز بۆ ئافرەت دروست دەکات، لە بنەڕەتدا داب و نەریتی کۆمەڵایەتی لە زۆر بەهای ئینسانی خۆیان دایاندەماڵێت. ژیانی بێوەژن لە گۆڕینی جلوبەرگییەوە لە ڕەنگی ڕەنگاوڕەنگەوە بۆ ڕەش تا شێوەی دوان و پێکەنین و چوونە دەرەوەو زۆر شتی دیکە گۆڕانی سەیر سەیریان بەسەردادێت. لە ڕاستیدا دیاردەی بێوەژنی کە لە ناو کۆمەڵگای کوردیدا زۆرە بەشێوەیەکی دوور لە لۆژیک و عەقڵ مامەڵەی لە تەک کراوە، بۆیە ئەم دیاردەیەش لە دواییدا دەبێتە یەکێک لە پاڵنەرو هۆکارە ناوەکییەکانی سەرهەڵدانی دیاردەی سووتاندن و خۆسووتاندنی ئافرەتان و ڕەشەکوژییان لەلایەن

پیاوانەوە.

لە کۆمەڵگای کوردی چەشنی قەدەریی زۆر بڵاوە بەتایبەتی لەنێو کچ و ژناندا، ئەو جۆرە خۆکوشتنە بەهۆی گوشاری کۆمەڵایەتی نێگەتیڤ و ناسۆزیی بەسەر خودی ئافرەتەوە کە لەلایەن پیاوانی نزیک لە ئافرەتەکە (باوک، برا، مێرد) بە درێژیی چەندین ساڵ ئەنجامدەدرێت، کە بریتییە لە ئازاردانێکی ڕەمزی و فیزیکی بەردەوامی ئافرەت تا بردنی بە لێواری بێزاری و مەرگ. ئەمەش ئاراستەیەکی تری کولتووری کوردییە بەسەر چارەنووسی ڕەگەزی مێینە لەم جوگرافیا مرۆییەدا. لێرە مێینە تەواو بەستراوەتەوە بە پێوەندییە کۆمەڵایەتییە تەقلیدییەکان، ئەو پێوەندییانەی لە دەرەوەی هەڵبژاردنی ئینسان خۆی وەک میراتێکی عورفی بۆی ماونەتەوە لە خێزان و بنەماڵە و سیستمی خزمایەتی. بەم شێوەیە لێرە کچ خاوەنی خودی خۆی نییە، بە درێژای تێپەڕبوونی تەمەن لە ژیانیدا خودی خۆی نادۆزێتەوە، بەڵکو لەهەر قۆناغ و تەمەنێکدا دەبێت ملکەچی کۆمەڵێک نۆرم و بەهای کۆمەڵایەتی کۆن بێت، ئەمانەش نەک خود پێ ناگەیەنن، بەڵکو خودو ئیرادە لە بەین دەبەن، لەبەر ئەوە تاکەکەس بەردەوام لەژێر فشارێکی کۆمەڵایەتی بەهێزدایە کە ناچاری دەکات بەهەڵسوکەوت و بیرکردنەوەیەکی کۆمەڵیانە لە دەرەوەی خواست و ئارەزووی خۆی، بۆیە تەنیا ڕەفتارێکی توند لەلایەن کەسێکی لە خۆی گەورەتر ڕەنگە بەس بێت بۆ ئەوەی گەنجێک لە چرکەیەکی چاوەڕواننەکراودا خۆی لەناوببات! ئەم جۆرەیان ئەو کەسانەن کە لە ژیانیاندا لە بەرامبەر کۆی ئەو زوڵمە کۆمەڵایەتییانەی دەرهەقیان کراوە، بێدەنگییان هەڵبژاردووە، بۆیە ئەو جۆرە مرۆڤە سڕبووانە هەمیشە مەترسی تەقینەوەیەکی لەناکاوییان لێدەکرێت کە بەداخەوە زۆرجاران بە مەرگی خۆیان تەواو دەبێت. واتە یەکەم دەنگ و دوایین دەنگیان ئەو هاوارە کتوپڕ و تێپەڕەی مەرگی ناوادەی خۆیان دەبێت لە بەرامبەر واقیعی کۆمەڵایەتی. زۆرجاران لە دوای خۆکوشتنی ئافرەتێک گوێبیستی ئەو قسەیە دەبین (لەسەر شەقازللەیەک یان قسەیەک خۆی سووتاند) ئەم تێگەیشتنە سادەیە لەو وشیارییە کۆمەڵایەتییە کەم و ئاست نزمەوە هاتووە کە نەیتوانیوە درک بەو سووکایەتی و دەستدرێژییە کۆمەڵایەتییە بکات- وەک خوویەکی کۆمەڵایەتی نێو کۆمەڵگای کوردی- کە بە درێژیی سەردەمەکان دەکرێتە سەر ئینسانەکان. هەروەها بۆ پەردەپۆشکردنی کارەساتەکە کورتبینی بەرەو ئەوەیان دەبات کە دواجار بە ڕستەی (خوا ئەجەلی هێنا بوو) وازبێنن. مەبەستمان لە هێنانەوەی ئەو قسەیە پەیوەستە بە پەردەپۆشکردنی ڕاستی ڕووداوەکە لە سایەی خەیاڵکردنێکی ئایینییانە بۆ مەترسیدارترین کێشەی ئینسانی کە مرۆڤ بەدەستی خۆی دروستی دەکات و هەر مرۆڤیشە دەبێتە قوربانی. گرنگ ئەوەیە لە ڕووداوێک کە مرۆڤ بەیەکجاری و بەتەواوی کۆتایی پێدێت، کۆمەڵگا بێدەنگی هەڵدەبژێرێت و دەیخاتە کۆنەستی یادەوەرییەکانییەوە..... هەرچی جۆری ناپێوەرییە پەیوەستە بە لادانی کۆمەڵایەتی تاکەکەس، بە مانایەکی دی تاک ئینتیمای بۆ ژینگە کۆمەڵایەتییەکەی نامێنێت.

سەرچاوەکان:

١- نظرية الثقافة، تأليف: مجموعة من الكتاب، ترجمة: د. علي سيد الصاوي ١٩٩٧.

٢- دراسة في طبيعة المجتمع العراقي، د. علي الوردي، ١٩٩٨.

٣- دراسة في طبيعة المجتمع العراقي، د. علي الوردي، ١٩٩٨.

٤- نظرية الثقافة، تأليف: مجموعة من الكتاب، ترجمة: د. علي سيد الصاوي ١٩٩٧.